

BRZMIEĆ (192) *vb impf*

brzmieć (191), **brznieć** (1) *PatKaz II.*-eć (1) *JanNKarKoch*, -eć (1) *KochPs*.

inf brzmieć (25); -eć (1) *JanNKarKoch*, -(e)ć (24). ◇ *praes 1 sg* brzmię (20). ◇ *3 sg* brzmi (64). ◇ *3 pl* brzmia (45). ◇ *praet 3 sg m* brzmiął (3). *f* brzmią (6). *n* brzmią (2). ◇ *3 pl subst* brzmią (5). ◇ *fut 3 sg f* będzie brzmią (1). *n* brzmi(e)ć będzie (1). ◇ *3 pl m pers* będą brzmi(e)ć (1). *subst* będą brzmi(e)ć (2) *BielKron*, brzmić będą (1) *KochPs*, będą brzmią (1) *BibRadz*. ◇ *imp 3 sg* niech(aj) brzmi (6). ◇ *3 pl* niechajże brzmia (1). ◇ *con 3 sg m* by brzmiął (1). *f* by brzmią (1). *n* by brzmią (2). ◇ *3 pl subst* by brzmią (4).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Wydawać lub odbijać rozmaite dźwięki (o źródłach lub rezonatorach dźwięków); sonare Mącz, Vulg, Cn; clangere Mącz, Vulg; concrepare, percrepare, personare Mącz, Cn; resonare, tinnire Vulg, Cn; resultare Mącz; dare sonitum Vulg; consonare, increpare, reboare, recinere, recrepare, sonos efficere, fundere, reddere, tonare, tintinnire Cn (37) : HistAl H7v; Będą brzmieć narodowie [sonabunt populi] iako huk wod zbierających Leop Is 17/13, Ex 19/13; BibRadz Is 17/12, Eccli 45/10 [11]; Oto ia wczynię słowo w Izraelu/ ktorego gdy kto słuchąc będzie/ będą brzmieć obie wŕzy iego [Vulg: tinnient ambae aures eius 1.Reg 3/11] BielKron 62v, 62v; Sonare pingve et peregrinum dicuntur rudes Poëtae, Grubo brzmieć/ nie wygárbowány yęzyk mieć. Mącz 402a, 55c, 68b [2 r.], 365c, 402a, 489b; Brzmią Kościoł/ Fiat/ Fiat/ gdy z nich wołał káždy StryjWjaz C3, B2v, B4v, C4; Brzmią lutnie/ brzmią piŕczkałki KochPs 98; Krzyk/ huk rożnych ięzykow/ broń z zbroią brzmi wŕzędzie StryjKron 642, 702; GrochKal 18; RybGęśli B, B3v; PaxLiz E3v.*

brzmieć z czego: pothim śmokowie [...] y wężowie poczęli ŕie kwápic ku iezioru z wielkim xykáním/ ták iż oná wŕzytká ziemiá s xykánia ich brzmią *HistAl H6*.

brzmieć przeciwko komu (2): Leop 2.Par 13/12; á Kápłani iego [Boga] y trąby głoŕne będą brzmiąły przeciwko wam [et sacerdotes eius et tubae vociferationis ad taratantarizandum contra vos] BibRadz 2.Par 13/12.

brzmieć czym (2): tamo brzmią organy flodkimi głoŕy OpecŻyw 3v. Cf Przysłowie.

Przysłowie: Wolnoŕciá drudzy zowá/ Gdy glozn nie brzmi okowá *RybGęśli C4*.

Zwrot: »brzmieć w uszoch« (2): A ták tá ŕtráŕzliwa trábá ŕłufznieby nam miáła wŕtáwicźnie brzmieć w wŕzoch náłzych *RejAp 74; RejPos 82v*.

Szereg: »brzmieć i nauczać«: á cźcićie tego ŕwiętego/ ktory wkoŕciele brzmi/ y náuczá *SkarŻyw 454*.

W przen (3) : Iako inŕtument głuŕpye náŕtroiony/ Muŕi ŕzpetnie brzmieć/ tákże łeb ŕzalony. *RejZwierc 214v; Głoŕniey teź Flákce lirá ŕtokroć twoiá brzmiáła/ Gdy ŕie v Mecenałá wdzięczná być poznáła. StryjWjaz A2v*.

Zwrot: »brzmieć jako srebro«: Abowiem Nauką bożą koŕcioł brzmi iako ŕrebro *WróbŻolt V8*.

2. *Rozlegać się, dźwięczeć; być wymawianym, słyszonym (o wytworach dźwiękowych); sonare Mącz, Vulg, Cn; resonare Vulg, Cn; consonare, personare, reboare, tinnire, tintinnire, tonare Cn (72) :*

a. *O głoŕie ludzkim w ogóle (68) :* *GliczKsiąź L; Leop *B2v; niekałždy głoŕ/ ale tylko ten ktory dobrze brzmi/ dobrá melodiá cźyni KwiatKsiąź I3; Mącz 281a, 402a; A záfię brzmiáł niezgodliwy*

krzyk nieprzyjaciół *BudBib Sap* 18/10; *StryjKron* 702; Táka teraz po wielkim brzmi pálacu mowá. *SzarcRyt* D3v.

brzmieć od kogo (2): *RejAp* 50; Abowiem od was nie tylko brzmiało łowo w Mácedoniei y w Achaiiei *BibRadz* 1.*Thess* 1/8.

Zwroty: »brzmieć jako dzwonek« [szyk zmienny] (2): *OrzRozm* Q4; Ięzyk nagorłzy y nalepłzy członek/ Nacz gi obrociłz tám brzmi iáko dzwonek. *RejZwierc* 215v.

»brzmieć z ust«: Co też zacnie brzmiało z vřt Pánłkich *RejPosRozpr* cv.

W przeni (40) : *RejPs* 71v; że we wřzech kořcielech po wřzem świecie nie inřza iedno tylko Apořtollka wiárá y náuka brzmiała. *GrzegRóżn* H; *SarnUzn* G5 [2 r.]; *RejAp* 6v; Itąd ná wřzyřtki řtrony Brzmi głos twéy chwały niezáltánowiony. *KochPs* 30; *SkarŻyw* A2; A pokóy dobréy woléy ludźiem niech brzmi wřzędzie. *SiebRozmyśl* F4v; Niech w tym kořciele brzmi vřtáwiczna muzyká weřela duchownego/ chwały Bożey y wzdychánia do Chryřtuřá. *SkarKaz* 457a.

Zwroty: »brzmieć jako dzwonek«: Ktory [fařsz] záwřdy głosno brzmi iáko dzwonek w worze *RejWiz* 2v.

»brzmieć w sercu«: y niemogę zámilczec/ co vřtáwicznie brzmi w řercu moim *OrzRozm* G2.

»brzmieć w uszoch, w uszach, w uszu, do uszu« [szyk zmienny] = *trwać w pamięci* (28): *KrowObr* 213; *Leop Cant* 2/14; O iáwnieřz nam brzmi po ty czáły do vřzu nářzych thá řwięta rádá iego *RejAp* 44v, BB, 5v, 11v, 22, 61v; A dla tego ty łowá tu łá ná poczátku nam wřpomienione/ ktoreby vřtáwicznie iáko trábá w vřzoch nářzych brzmieć miály. *RejPos* 190v, 95, 104v, 108, 276, 321 (14); *RejZwierc* 261; Imo to/ záwřdy brzmi około vchá Dobra otuchá. *KochPs* 20, 202; *BielSen* 11; *GórnTroas* 69; *LatHar* 79. Cf »brzmieć a krzyczeć«.

»w uřciech brzmieć«: W uřciech ich [heretyków] Chryřtus/ Evángelia/ y piřmo brzmi: á w řkutkách ich/ řwowlność y řieleřność *SkarŻyw* 59.

Szereg: »brzmieć a krzyczeć«: on głos wołáiący vřtháwicznie brzmi á krzyczy w vřzoch nářzych: Stroycie pokutę *RejPos* 276.

a. *O poszczególnych językach i ich elementach* (15) : niewiem iáko tho w Polłkim ięzyku brzmieć będzie. *KochOdpr* A2; *SkarŻyw* 195; iák brzmi polłka mowá. *KolakSzcześl* Dv; *JanNKar* E2, Fv, F2, F2v [2 r.], F4v; bo iuz inacey/ s/ břmi/ niřzli/ c *JanNKarKoch* F3, F3, G2 [2 r.], G3; W ięzyku/ powiáda/ Słowiánłkim/ ten dźwięk ca/ řcha/ řcá/ brzmi naiwięcéy. *JanNKarOrz* F3.

b. *O różnych innych zjawiskach dźwiękowych* (4) : Tárátántará wřzędzie brzmi/ á echo krzyczy *StryjWjaz* B3v.

Zwroty: »w uchu brzmieć« [szyk zmienny] (3): *SienLek* 71v; *RejPos* 194; Zadna Muřiká/ žádna pieřń przy bieřiedzie Wdźięczniéy mu w vehu nie brzmi/ iáko bluźnienie Przeciř pánu *KochPs* 15. Cf *Szereg*.

Szereg: »brzmieć, zwięczeć albo szumieć«: Ale gdy wvchu brzmi/ zwięczy álbo řzumi: Lipieniowe řádło tám ciepło wley *SienLek* 71v.

3. *O treści i znaczeniu wypowiedzi i wyrazów* (48) :

a. *Głosić, mówić, obwieszczać; zawierać określoną treść; loqui, praescribere, habere (continere) sententiam* Cn (20) : Pátrzże yáko řye řtym zgadza Confesřio Auguřtyná/ ktora ták brzmi *KromRozm*

I G3v; Ale iáko dawno brzmią/ Itáre przypowieści/ Przedfię ná cienkiew nići/ ten rozum niewieści. *RejZwierz* 49v; *KwiatKsiąż* F2; *BiałKat* 23v; Bo ták brzmią fłowá: Bierzcie/ iedzcie. *WujJudConf* 241v; *BudNT* dv *przedm*; *SkarJedn* 300, 338; á fówé wftyki fpráwy Ták fpráwuy/ iáko páńfkie brzmią wftáwy *KochPs* 54, 59; ktoreż tho stronie obie, iak Decret Ie⁸⁰ Msci brzmiał przed prawem náfzym na wielki piątek stanáfwy *ZapKości* 8, 17v, 21, 78v; *SarnStat* 216.

brzmieć co (1): Onyc to dwa zakony/ coby nam [*biskupi*] brzmieć mieli/ Vftáwicźnie/ kiedyby/ prawdę mowić chcieli. *RejZwierz* 104.

Frazy: »jako słowo brzmi, jako słow(k)a brzmią« (4): począta yeft ta myła panna w oczczu y matczy ycy yako fłowka zalozone brznią począlam fyą w zyuoczye mey matky *PatKaz II* 21; Wyárá lámá przez fye bez wflech vczynekow/ yáko tu flowo boże brzmi/ zbawya nas *KromRozm I* [H3], Mv; że nie infzego ciáá zá pokarm nam dał wzywać iedno tego/ ktore wydał zá nas ná śmierć/ iáko to fłowá brzmią iego *WujJudConf* 255.

b. Oznaczać, znaczyć; sonare Mącz [co] (25) : Sono [...] Aliquando idem quod significare, quid aliud sonant Evangelia, Co ynfzego brzmią álbo známionuyá. *Mącz* 402a; Ale Grecfkie fłowá dáleko infzá rzecz brzmią/ to ieft wáfnie przekładaiac. *BudBib* C2; Bo imię kościelne nie brzmi rozerwánia ále ziednoczenie. *SkarŻyw* 92.

α. Oznaczać, znaczyć dosłownie, literalnie (22) : *GrzegRóżn* H3; Bo to ieft [...] obyczay pińania Táiemnic w ięzyku żydowlkim/ gdzie iną rzecz brzmią fłowá/ á ina fie rzecz przez nie znáczy *SarnUzn* C7v.

Frazy: »jako słowa brzmią« (4): Nye ták to ma być profto rozumiano / yáko fłowá brznią. *KromRozm I* M2; Drugye ták fye też rozumye yáko fłowá brznią/ ále nád to ma iny wykład duchowny *KromRozm II* m4v, m4v; *CzechRozm* 25.

»jako (słowa listy *itp.* same) w sobie brzmią« (16): *KromRozm II* 1v; Lifty ná dożywoćie przes nas dáne ták iáko w fobie brzmią káždemu záchowamy. *UstPraw* H2, H2; *BielKron* 206v; Ad literam, Iáko słowá lámý w fobie brzmią. *Mącz* 3b, 7a; *RejAp* BB6; ktorych fłow żaden nie rozumie iáko lámý w fobie brzmią/ iákoby nam odćinác kazał członki ciáá náfzego. *RejPosWstaw* [110²]v; A to imię [!] Heneti/ iáko w fobie brzmi rozumie fie po Hebreifku tułaiący *StryjKron* 21; *CzechEp* 140; *SarnStat* 13, 52, 84, 99, 327, 765. Cf *Szeregi*.

Szeregi: »brzmieć i być napisanym« (4): PRzywileie pófpolitę y ofobliwé/ niemáią bydź wykładániem iákim ná inné rozumienié obracáne/ iedno ná to/ iáko w fobie brzmią/ y ták iáko w fobie fą nápińané [*in alium quam sonant sensum verti JanStat* 103] *SarnStat* 52 [*idem*] 99, 327, 765.

»brzmieć i obmawiac«: Státut Króla Alexándra Stryiá náfzego ták ij wykłádác y rozumieć náyduiemy/ iáko fłowá tego Státutu lámé w fobie brzmią/ y obmawiaią *SarnStat* 84.

c. Nazywać się, być nazywanym, być wyrażanym; cluere Cn (3) : *KromRozm III* I2; (*marg*) Bogowie pogáńfcy cudnie brzmią. (–) Báál/ pánuiącego znáczy/ Moloch Kroluiącego *GrzegRóżn* I4 *marg*; przeto muśiałem niegdzie rzecz rzeczą/ nie licząc fłow/ wyráźác/ a przedfię ná kraiu znáczyłem/ iáko wáfnie ona rzecz brzmi w Ebreyfkiem ięzyku. *BudBib* b3v.

4. Słynąc, mieć rozgłos; cluere Cn (12) : wftyd ráż obrażony Naprawion iuz być nie może a brzmi na wfze ftrony *RejJóz* Fv; *RejWiz* 99v, 100v; A fławá y zła y dobra iefth bárzo głośny dzwon/ á brzmi

ná wŕzytki łtrony łzyroko. *RejZwierc* 36v; Imię twé święté niechay brzmi wŕzędzie/ Niechay twéy chwały swiát pełen będzie. *KochPs* 106, 215; *SkarKaz* 578b.

brzmieć czym: ktory [*Plato*] w Atenach był Miŕtrzem/ á záwołány y dużym/ y ktorego náuką one Kollegia á łkoły Acádemie rzeczóné brzmiály *Leop* *B2.

Zwroty: »brzmieć w uszach« [*szyk zmienny*] (3): *KochPs* 144; *KochTarn* 75; Książąt/ Krołow/ Monárchow/[...] Mędrców z przymioty łwemi/ w niczym nie vbyło. Brzmią práwie świežo w wŕzách/ y podziś dzień wŕzędzie. *PaxLiz* A3.

»w uściech brzmieć«: [*pamięć królów polskich*] w vściech ludzkich záwždy brzmi [*per ora ac sermones hominum fertur*]/ y nápotym nigdv niebędzie zámilczána. *ModrzBaz* [16].

5. *Sławić, chwalić, opiewać; tonare laudes Mącz* [*kogo, co*] (3) : Tonare laudes alicuius, Wyłoko kogo wychwalać/ brzmieć czyje chwały. *Mącz* 458b; Ciebie/ o boże niezmierny/ Brzmieć będą moię wdzięczné łtrony. *KochPs* 150, 103.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (20) : Discrepo, Nieyednáko brzmię/ Niezgadzam łie *Mącz* 68b, 68b, 235b, 402b [4 r.], 456b, 458b; *Calag* 405b; Clango – Brzmię. *Calep* 203a, 9a, 57a, 106a, 199b, 523b (10).

Synonimy: 1. *bęczeć, brzęczeć, brzękać, dźwięczeć, zwonić*; 2. *dźwięczeć, rozlegać się, zwonić*; **b.** *chełścić*; 3. **a.** *obmawiać, opiewać*; **b.** *znamionować*; 4. *słynąć*; 5. *rozślawiać, wychwalać*.

Formacja pochodna: zabrzmieć.

Cf **BRZMIĄCY, BRZMIENIE, SŁODKOBZMIĄCY, STRASZNOBRZMIĄCY**